

1-МОДУЛЬ. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ЖӘНЕ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ КҮРЕС ТУРАЛЫ НЕГІЗГІ БІЛІМ

15-САБАҚ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СЫБАЙЛАС
ЖЕМҚОРЛЫҚ БОЙЫНША ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР
ҮШІН ЖАУАПКЕРШІЛІК

Бұл презентация «БИЗНЕСТЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ» онлайн-курсы үшін дайындалған.

Онлайн-курс Siemens Integrity Initiative қолдауымен Құқықтық саясатты зерттеу орталығымен (LPRC) ынтымақтастықта «Kazakhstan Bar Association» заң консультанттары палатасы іске асыратын «ЭЫДҰ стандарттарына сәйкес Қазақстанда іскерлік парасаттылықты арттырудың және корпоративтік басқаруды дамытудың жүйелі, құрылымдалған және тиімді саясатын іске асыру» жобасы шеңберінде әзірленді.

ОСЫ САБАҚТЫҢ НЕГІЗГІ СҰРАҚТАРЫ

Негізгі сұрақтар:

1. Сыбайлас жемқорлық үшін жауапкершіліктің жалпы принциптері
2. Сыбайлас жемқорлық үшін тәртіптік жауапкершілік
3. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар үшін әкімшілік жауапкершілік.
4. Сыбайлас жемқорлық үшін қылмыстық жауапкершілік

Практикалық тест

1. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҮШІН ЖАУАПКЕРШІЛІКТІҢ ЖАЛПЫ ПРИНЦИПТЕРІ

ЖАУАПКЕРШІЛІКТІҢ ЖАЛПЫ ПРИНЦИПТЕРІ

- ◆ **Қазақстан ратификациялаған** немесе жақын арада ратификациялауға ниеттенетін **халықаралық конвенциялармен белгіленген**.
Негізгі конвенциялар:
 - БҰҰ Сыбайлас жемқорлыққа қарсы конвенциясы.
 - Трансұлттық ұйымдасқан қылмысқа қарсы БҰҰ конвенциясы.
- ◆ **ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының 2022-2026 жылдарға арналған жаңа конвенциясы:**
 - Сыбайлас жемқорлықтың одан әрі криминализациясы-параны заңсыз байыту, уәде беру және ұсыну.
 - Сыбайлас жемқорлық үшін заңды тұлғалардың жауапкершілігі.
 - Активтерді қайтару бойынша халықаралық ынтымақтастықты күшейту және т.б.

ЖАУАПКЕРШІЛІКТІҢ ЖАЛПЫ ПРИНЦИПТЕРІ:

- ◆ Белсенді және бәсең парақорлық, ақшаны жылыстату, заңсыз баю, ықпал ету саудасы және т. б. сияқты сыбайлас жемқорлық қылмыстарды **криминализациялау** (міндетті немесе міндетті емес);
- ◆ **Осы әрекеттер үшін қылмыстық және қылмыстық емес санкцияларды белгілеу;**
- ◆ **Сыбайлас жемқорлық әрекеттері үшін заңды тұлғалардың жауапкершілігін белгілеу;**
- ◆ **Жасалған сыбайлас жемқорлық әрекетіне мөлшерлес, бара-бар санкциялар белгілеу;**
- ◆ **Басқа адамдардың сыбайлас жемқорлық әрекеттерін тежейтін санкциялар белгілеу.**

ЖАУАПКЕРШІЛІКТІҢ ЖАЛПЫ ПРИНЦИПТЕРІ

Сыбайлас
жемқорлық
әрекеттерінің
криминализациясы

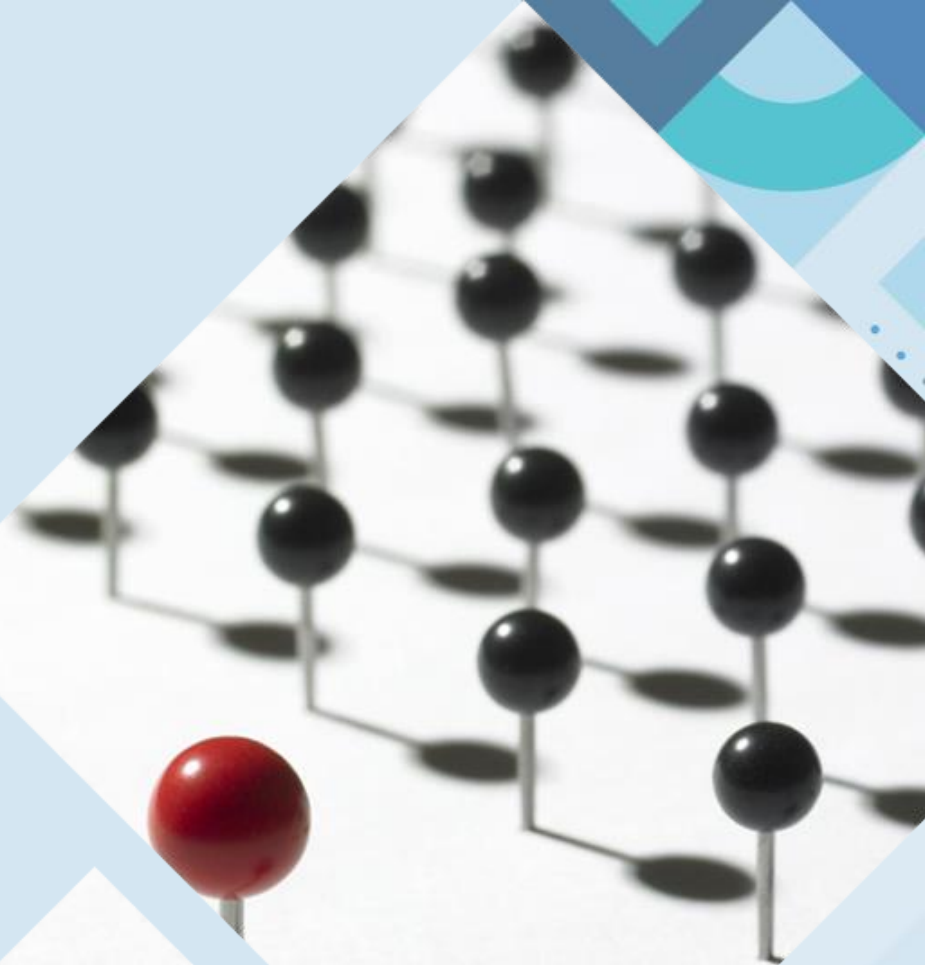
Қылмыстық және
қылмыстық емес
санкциялар

Сыбайлас
жемқорлық үшін
заңды тұлғалардың
жауапкершілігі

Мөлшерлес және
пропорционалды
санкциялар

Санкциялардың
тежеуші сипаты

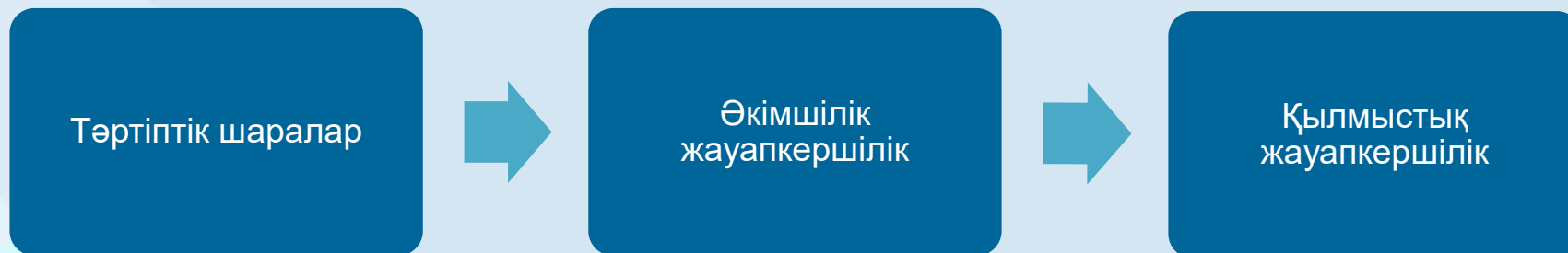
2. БИЗНЕСТЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖӨНІНДЕГІ ТӘРТІПТІК ШАРАЛАР

БИЗНЕСТЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖӨНІНДЕГІ ТӘРТІПТІК ШАРАЛАР

Тәртіптік шаралар негізінен Қазақстанда сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы заңнама бойынша міндеттемелерді орындамағаны үшін қолданылады:

- ◆ ұйымда сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі шараларды орындамау;
- ◆ декларациялау тәртібін бұзу;
- ◆ мемлекеттік қызметшілер үшін сыбайлас жемқорлыққа қарсы шектеулерді бұзу (кәсіпкерлік қызметпен айналысқаны үшін және т. б.);
- ◆ қарамағындағы қызметкерлер тарапынан сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі лауазымдық міндеттерді орындамау немесе тиісінше орындамау («қарамағындағылардың сыбайлас жемқорлық әрекеттері үшін басшының орнынан айырылып қалу ережесі»).

3. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҮШІН ӘКІМШІЛІК ЖАУАПКЕРШІЛІК

ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР ҚҰРАМЫ ЖӘНЕ ЖАУАПКЕРШІЛІК ШАРАЛАРЫ:

- ◆ 676-бап. Жеке тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі – 200 АЕК айыппұл;
- ◆ 678-бап. Заңды тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі – 750-1500 АЕК айыппұл;
- ◆ 677-бап. Мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген тұлғаның не оған теңестірілген тұлғаның заңсыз материалдық сыйақы алуы – 600 АЕК айыппұл;
- ◆ 679-бап. Мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының заңсыз кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруы және заңсыз кірістер алуы – басшыларға 600 АЕК айыппұл;
- ◆ 680-бап. Мемлекеттік органдар басшыларының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша шаралар қабылдамауы – 100 АЕК айыппұл;
- ◆ 681-бап. Бұрын сыбайлас жемқорлық қылмыс жасаған адамдарды жұмысқа қабылдау – 100 АЕК айыппұл.

2021 ЖЫЛҒЫ ӘКІМШІЛІК ІСТЕР БОЙЫНША СТАТИСТИКА:

- ◆ 676-бап. Жеке тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі – 49 іс.
- ◆ 678-бап. Заңды тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі – 11 іс.
- ◆ 677-бап. Мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамның не оған теңестірілген адамның заңсыз материалдық сыйақы алуы – 2 іс.
- ◆ 679-бап. Мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының заңсыз кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруы және заңсыз кірістер алуы – 0.
- ◆ 680-бап. Мемлекеттік органдар басшыларының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі шараларды қабылдамауы – 8 іс.
- ◆ 681-бап. Бұрын сыбайлас жемқорлық қылмыс жасаған адамдарды жұмысқа қабылдау – 38 іс.

4. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҮШІН ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІК

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАРЫ. ТҮРЛЕРІ

- ◆ Сеніп тапсырылған бөтен мүлікті иемденіп алу немесе ысырап ету (ҚР ҚК 189-б. 3-б. 2)-т.);
- ◆ Алаяқтық (ҚР ҚК 190-б. 3-б. 2)-т.);
- ◆ Қылмыстық жолмен алынған ақшаны және (немесе) өзге де мүлікті заңдастыру (жылыстату) (ҚР ҚК 218-б. 3-б. 1)-т.);
- ◆ Экономикалық контрабанда (ҚР ҚК 234-б. 3-б. 1)-т.);
- ◆ Лауазымдық өкілеттіктерін теріс пайдалану (ҚР ҚК 361-б.);
- ◆ Билікті немесе лауазымдық өкілеттіктерді асыра пайдалану (ҚР ҚК 362-б. 4-б. 3)-т.);
- ◆ Кәсіпкерлік қызметке заңсыз қатысу (ҚР ҚК 364-б.);
- ◆ Заңды кәсіпкерлік қызметке кедергі жасау (ҚР ҚК 365-б.);
- ◆ Пара алу(ҚР ҚК 366-б.), пара беру (ҚР ҚК 367-б.);
- ◆ Парақорлыққа делдал болу(ҚР ҚК 368-б.), қызметтік жалғандық (ҚР ҚК 369-б.);
- ◆ Қызмет бойынша әрекетсіздік (ҚР ҚК 370-б.), билікті асыра пайдалану (ҚР ҚК 450-б.);
- ◆ Билікті асыра пайдалану (ҚР ҚК 451-б.2-б. 2-т.), биліктің әрекетсіздігі (ҚР ҚК 452-б.).

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАР.

ЖАЗА

- ◆ Жауапкершіліктің негізгі шаралары:
 - қылмыстық айыппұлдар,
 - бас бостандығын шектеу немесе айыру,
 - тәркілеу.
- ◆ Жауапкершіліктің қосымша шаралары:
 - белгілі бір лауазымдарға орналасуға тыйым салу, марапаттар мен атақтардан айыру.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАРЫ. СТАТИСТИКА

- ◆ Сыбайлас жемқорлық баптары бойынша сотқа немқұрайлылық бойынша қозғалған істер 5 есе, қызмет бойынша әрекетсіздік және билікті немесе лауазымдық өкілеттікті асыра пайдалану бойынша істер 4 есе аз екенін атап өтуге болады.
- ◆ Сотқа парақорлық бойынша делдалдық арқылы жеткізілген істер үлесінің арақатынасы өскені байқалады.
- ◆ Қазақстанда сыбайлас жемқорлық қылмыстарынан келген залал 2019 жылы жалпы залалдың ең көп үлесін – 5%-ды құрады. 2020 жылы оның үлесі 2,9%-ға дейін төмендеді, ал 2021 жылы – 4,4%-ға дейін өсті.
- ◆ Сыбайлас жемқорлықтан келетін залалға ең көп үлес қосатын келесі қылмыстар: лауазымды өкілеттікті асыра пайдалану, немқұрайлылық және 2021 жылдан бастап пара алу. Бір қызығы, сыбайлас жемқорлықтың ең «қымбат» түрлері сотқа дейін жеткен істердің пайызы төмен істердің қатарына жатады.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАРЫ. СТАТИСТИКА

Келтірілген зиян	2019 (мың теңге)	2020 (мың теңге)	2021 ж. 11 айы (мың теңге)
Мемлекетке	9 679 841,606	16 443 140,35	10 720 504,81
Жеке тұлғаларға	5 435 883,348	2 496 461,447	868 995,213
Заңды тұлғаларға	707 721,724	887 569,021	398 261,28

<http://tikazakhstan.org/eksperty-transparency-kazakhstan-sostavili-sotsiologicheskij-portret-korrupsionera/>

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАР. СОТТАЛҒАНДАР

Жұмыс орны	Мемлекеттік органдар тарапынан топ-10 жемқор	Жұмыс орны	Тұрғындар тарапынан топ-10 жемқор
ІІМ	169	Жұмыссыздар	110
Әкімдерді қоса алғанда, әкімдіктердің қызметкерлері	138	Көлік жүргізушілері	70
ҚМ МКК	33	Кәсіпкерлер	54
ҚМ	28	Жалдамалы жұмысшылар	33
АШМ	18	Компания директорлары	10
ІІМ ҚАЖК	16	Студенттер	4
ДСМ	16	Зейнеткерлер	4
ҰҚК	7	Фермерлер	3
ТЖМ	5	Банк қызметкерлері	1

2019ж.-2021ж.11 ай кезеңінде сот сыбайлас жемқорлық қылмыс жасады деп таныған тұлғалар.

<http://tikazakhstan.org/eksperty-transparency-kazakhstan-sostavili-sotsiologicheskij-portret-korrupsionera/>